

Oponentský osudek bakalářské práce Aliny Mirakjamové: Deníky Igora Chauna

Vedoucí práce: PhDr. Josef Peterka, CSc.

Oponent. Doc. PhDr. Tomáš Kubíček, Ph.D.

Již dopředu je třeba říci, že práce Aliny Mirakjamové představuje solidní a fundovaně založenou práci s jasným rozvrhem a přehlednou analýzou. Oceňuji i, že se autorka vyhnula častému nešvaru bakalářských prací, totiž rozsáhlé a vlastně redundantní úvodní životopisné části. Namísto toho je zde jen výstižně a jasně označen Chaun tvůrce a udány základní životopisná data (přesto i zde by bylo lze ještě selektovat a více zdůraznit čas člověka Chauna v době vzniku deníku a tedy i motivaci k jejich psaní). Zvláště uvážíme-li, že Chaunovy deníky jsou zaměřeny na velmi krátké období, bylo by tedy na místě nasvítit spíše místo Chauna v kulturní a kulturně politické sféře, která bezprostředně souvisí s jeho deníkovým obdobím, popřípadě pak dobově aktualizovaný žánr deníku a zdroje této aktualizace. Ačkoliv tyto informace zazní v dalších částech textu, zde by rozhodně nebyly v stručné podobě nadbytečnými. Přesto platí, že oceňuji stručnost úvodní kapitoly. Vzhled do zadání práce, které obsahuje závěr této kapitoly, je jasný, logicky strukturovaný a slibuje přínos studiu deníkové literatury (což se nakonec potvrdí).

Preciznost a suverénní zvládnutí dostupné české či v češtině vydané odborné literatury dokládá hned první kapitola. Autorka velmi obezřetně a strukturovaně uvádí charakteristické rysy žánru jak z pohledu jeho vývoje, tak z pohledu jeho konstitutivních podmínek i individuálních motivací. Zde se ukazuje, v odkazech na autory deníků i jejich teoretiků, že tyto subjektivní motivace vykazují podstatnou shodu a je možné je shrnout pod několik predikátů (svědčit, zapamatovat si, holdovat neukončenosti a nezavršenosti, přidejme fascinaci přerozenou či přerouzující se stereotypičností, oslava předpříběhové chaotičnosti, reflexivní uvědomování si sebe sama atp.), které všechny mají společného jmenovatele, jímž je prožívající, v aktualitě zápisu se artikulující a z anonymity času vystupující *já*. Podobně jako otázku motivů (a to jak těch, které vedou k psaní, tak těch, které vedou ke čtení, tedy k recepci) nevynechává autorka ani funkční založení žánru a opět tak dosvědčuje zvládnutí svého tématu na teoretické rovině. Kladem přitom je, že na rovině tohoto funkčního založení žánru nemá sklon definitivně uzavírat žánrovou charakteristiku, ale je si vědoma jeho vnitřních rozporů. Míra stylizace totiž nutně a vždy podmiňuje hlavní rys deníku: autentičnost, a jak napsal již Jakobson: Nevěřte básníkovi, který ve jménu pravdy se zřiká své básnické minulosti nebo umění vůbec. Přesto bych opatrněji volil závěr této kapitoly, v němž se tvrdí, že: „Literární deník tedy publicitu nevyklučuje, spíš s ní počítá.“ (16) Absolutnost tohoto tvrzení je v kontextu jinak obezřetné argumentace této kapitoly zarážející. Druhá kapitola rozpracovává kontext 90.let v němž došlo k obrovskému zájmu o deníkovou a memoárovou literaturu a autorka i zde, tentokrát na rovině literární historie, dosvědčuje svoji obeznámenost s tématem. Jedna věc mi však přesto v tomto poučeném rozvrhu schází. Pojmenování specifického charakteru (z pohledu tvůrce i recipienta) takových memoárových či deníkových textů, jejichž autory jsou divadelní či filmové hvězdy. Zdá se, že velká část Chaunovy strategie i čtenářského očekávání bude vycházet z této subžánrové oblasti (se specifickými rysy jako je senzačnost a senzacechtivost, klevety, dehonestace, svérázné - sebevzhlíživosti, vynášení zcela specifických soudů o lidech i umění (soudů určených více těm druhým – , monumentalizace ega atd.) Následující části práce se pak už věnují vlastnímu textu Chaunových deníků. Zdůrazněna je kolážovitost (bylo by možné konstatovat, že právě tento rys mimo jiné ukazuje na umělost a tedy komponovanost deníkového záznamu, čímž nutně dochází k podstatné proměně primární chaotičnosti (nevýznamové či ještě nemající význam) v chaotičnost významovou, a tedy ke vzniku intencionálně organizovaného světa deníku (měli bychom to nazvat

deautentifikovaností či deautentifikačním gestem?, vydáváme se k fikcionalizaci skutečnosti?) (Zdá se mi, že právě tady sílí znaky onoho specifický subžánru „hereckých pamětí“. Autorka velmi přesvědčivě a přesně ukazuje v odkazu na textové strategie, jak Chaun vzdaluje svůj text vnitřním kritériím deníkového žánru a převádí jej na jiný žánrový horizont. Buďme důslední a ptejme se autorky jaký? Zdá se, že Chaunův text vychází ze žánru deníku a přitom záměrně porušuje některé rysy žánru. Jaký jiný žánr je zde potom aktivován a jaká je funkce záměrného porušování vnitřních pravidel žánru? Napadá mne, zda můžeme mluvit o vnitřních a vnějších pravidlech žánru, zdá se mi že ano. Co si o tom myslí autorka práce a v případě souhlasu by mne zajímalo, jaké rysy by přiřadila k jedné či druhé oblasti. Popřípadě zda lze vedle těchto dvou skupin ještě rozdělit žánrová specifika na obligatorní a fakultativní a která by to byla.

Autorka velmi pozorně sleduje textové rysy Chaunova deníku a přísně odkrývá jeho recepční strategie. Velmi přínosné je, že autorčina důkladná obeznámenost s deníkovou literaturou jí umožňuje některé rysy a strategie, které sleduje v případě Chaunových textů, zobecnovat či uvádět do obecnějšího žánrového kontextu. Zde práce potvrzuje své úvodní založení a vítaně přerůstá analytický záběr chaunovské studie. Co je třeba zvláště ocenit, je skutečnost, že nabízená optika – hodnocení Chauna a jeho názorů, zůstala oprávněně ladem a namísto toho se skutečným objektem práce stal žánr deníku. Napadá mne, zda by – třeba někdy později – neměl být Chaunův text uveden do souvislosti s deníky jiného českého režiséra: Pavla Jiráčka. Celkově lze ovšem říci, že text bakalářské práce je kultivovaný, vykazuje jasnou obeznámenost autorky s tématem a solidní zvládnutí analytické, teoretické i literárněhistorické práce.

Tento a všechny předchozí postřehy mne vedou k jednoznačnému hodnocení práce známkou výborně. Doporučuji ji proto k obhajobě a jsem přesvědčen o jejím úspěchu.

Drobnosti: osobitý umělec (6)– mi případně nadbytečné, v této větě pak postrádám subjekt, k němuž se informace vztahuje: „Deníky tohoto osobitého umělce zachycují životní období od roku 1988 do roku 1995.“ Nepřijde mi šťastné nazývat *čas* a *paměť* jako dílčí prvky (6) vyplívá (23) od první chvíle (31) Na rozdíl od autorky nepovažuji důkaz Chaunova grafomanství v „přesném výčtu 68 osob („z toho dva plody v těle dvou matek a jeden pes“), kteří se účastnili (sic) Chaunova domácího večírku“, přesto, že o oprávněnosti tohoto osočení nepochybuji. Zvláště nesouhlasně se k tomuto tvrzení stavím v souvislosti s následným kontextovým odkazem na podobný výčet u Jana Zábrany v jeho Celém životě.

Doc. PhDr. Tomáš Kubíček, Ph.D.
30.12.2012